

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

25. jaanuar 2022*

Eelotsusetaotlus – Keskkond – Direktiiv 2012/19/EL – Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmed – Päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustus – Tagasiulatuv jõud – Õiguskindluse põhimõte – Direktiivi ebaõige ülevõtmine – Liikmesriigi vastutus

Kohtuasjas C-181/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Nejvyšší soudu (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) 12. märtsi 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. aprillil 2020, menetluses

VYSOČINA WIND a.s.

versus

Česká republika – Ministerstvo životního prostředí,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev (ettekandja), A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, N. Jääskinen, I. Ziemele ja J. Passer, kohtunikud M. Ilešič, T. von Danwitz, M. Safjan, A. Kumin ja N. Wahl,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- VYSOČINA WIND a.s., esindaja: *advokát* M. Flora,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja L. Dvořáková,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja S. Heimerl,
- Euroopa Parlament, esindajad: C. Ionescu Dima, O. Hrstkóvá Šolcová ja W. D. Kuzmienko,

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

- Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: A. Maceroni ja M. Moore,
- Euroopa Komisjon, esindajad: L. Haasbeek ja P. Ondrůšek,

olles 15. juuli 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiivi 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta (ELT 2012, L 197, lk 38) artikli 13 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud päikeseelektrijaama käitava ettevõtja VYSOČINA WIND a. s-i ja Česká republika – Ministerstvo životního prostředí (keskkonnaministeerium, Tšehhi Vabariik) vahelises kohtuvaidluses kahju hüvitamise nõude üle, mille see äriühing esitas direktiivi 2012/19 väidetavalt ebaõige ülevõtmisega saadud kahju tõttu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2002/96/EÜ

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiivi 2002/96/EÜ elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kohta (EÜT 2003, L 37, lk 24; ELT eriväljaanne 15/07, lk 359) artikli 7 lõikes 3 oli sätestatud, et liikmesriigid tagavad, et elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete sihtkoguste arvutamiseks peavad tootjad või nende nimel tegutsevad kolmandad isikud elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete, nende komponentide, materjalide või ainete massi kohta arvestust, kui need antakse üle (sisend) töötlemiskohta või kui need lahkuvad (väljund) sealt ja/või kui need antakse üle (sisend) taaskasutamise või ringlussevõetuga tegelevale ettevõttele.
- 4 Selle direktiivi artiklis 9 „Muude kui kodumajapidamiste elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete hoolduse rahastamine“ oli sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et 13. augustiks 2005 rahastavad tootjad muude kasutajate kui kodumajapidamiste selliste elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja keskkonnaohutust kõrvaldamisest tulenevad kulud, mis on turule viidud pärast 13. augustit 2005.

Enne 13. augustit 2005 turule viidud toodetest tekkinud elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete osas (vanad jäätmed) rahastavad jäätmehoolduskulud tootjad. Liikmesriigid võivad alternatiivina sätestada, et muud kasutajad kui kodumajapidamised võtavad samuti osaliselt või täielikult sellest rahastamisest osa.

Tootjad ja muud kasutajad kui kodumajapidamised võivad sõlmida lepinguid muude rahastamisviiside kohta, ilma et see piiraks käesoleva direktiivi kohaldamist.“

- 5 Direktiivi 2002/96, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2008. aasta direktiiviga 2008/34/EÜ (ELT 2008, L 81, lk 65), artiklis 13 oli ette nähtud:

„Võetakse vastu kõik muudatused, mida on vaja, et kohandada teaduse ja tehnika arenguga artikli 7 lõiget 3, IB lisa (eelkõige seoses kodumajapidamiste valgustite, elektripirnide ja fotogalvaaniliste toodete, st päikesepaneelide võimaliku lisamisega), II lisa (eelkõige võttes arvesse elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete käitlemise uusi tehnilisi lahendusi) ning III ja IV lisa. Kõnealused meetmed, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi vähemolulisi sätteid, võetakse vastu vastavalt artikli 14 lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetlusele.

Enne lisade muutmist konsulteerib [Euroopa K]omisjon muu hulgas elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate, jäätmekäitlusettevõtjatega, töötlemisega tegelevate ettevõtjate, keskkonnaorganisatsioonide ning töövõtjate ja tarbijaühingutega.“

Direktiiv 2003/108/EÜ

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. detsembri 2003. aasta direktiivi 2003/108/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2002/96 (ELT 2003, L 345, lk 106; ELT eriväljaanne 15/07, lk 692), põhjenduses 3 on märgitud:

„Komisjon on kooskõlas ühisdeklaratsiooniga uurinud [direktiivi 2002/96] artikli 9 praegusest sõnastusest tulenevaid majanduslikke tagajärgi seadmete valmistajatele ning jõudnud järeldusele, et turule viidud elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete tagasivõtukohustus tekitab tagasiulatuvalt direktiiviga sätestamata vastutuse, mis tõenäoliselt toob teatavatele tootjatele kaasa tõsiseid majandusriske.“

- 7 Direktiiv 2003/108 asendas direktiivi 2002/96 artikli 9 sõnastuse järgmise tekstiga:

„1. Liikmesriigid tagavad, et 13. augustiks 2005 rahastavad tootjad muude kasutajate kui kodumajapidamiste selliste elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja keskkonnaohutust kõrvaldamisest tulenevad kulud, mis on turule viidud pärast 13. augusti 2005.

Liikmesriigid tagavad, et 13. augustiks 2005 toimub enne 13. augustit 2005 turuleviidud elektri- ja elektroonikatoodete jäätmete (vanad jäätmed) hoolduskulude rahastamine kolmandas ja neljandas lõigus sätestatu kohaselt.

Vanade jäätmete hoolduskulud, mis asendatakse uute samaväärsete toodetega või sama funktsiooni täitvate uute toodetega, rahastavad kõnealuste toodete tootjad toodete tarnimisel. Liikmesriigid võivad alternatiivina sätestada, et muud kasutajad kui kodumajapidamised võtavad samuti osaliselt või täielikult sellest rahastamisest osa.

Muude vanade jäätmete hoolduskulude rahastamise eest vastutavad muud kasutajad kui kodumajapidamised.

2. Tootjad ja muud kasutajad kui kodumajapidamised võivad sõlmida lepinguid muude rahastamisviiside kohta, ilma et see piiraks käesoleva direktiivi kohaldamist.“

Direktiiv 2008/98/EÜ

- 8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT 2008, L 312, lk 3), artikli 3 punktis 1 on mõiste „jäätmel“ määratletud kui „mis tahes ained või esemed, mille valdaja ära viskab, kavatseb ära visata või on kohustatud ära viskama“.
- 9 Direktiivi artiklis 14 on sätestatud:
- „1. Kooskõlas põhimõttega, et saastaja maksab, peab jäätmekäitluse kulud kandma esmane jäätmetekitaja või jäätmevaldaja antud ajal või eelmised jäätmevaldajad.
2. Liikmesriigid võivad otsustada, et jäätmekäitluse kulud peab osaliselt või täielikult kandma selle toote tootja, millest jäätmel tekkinud, ja et sellise toote turustajad võivad osaleda kulude kandmises.“

Direktiiv 2012/19

- 10 Direktiiviga 2012/19 tunnistati direktiiv 2002/96 kehtetuks.
- 11 Direktiivi 2012/19 põhjendused 9, 12 ja 23 on sõnastatud järgmiselt:
- „(9) Käesoleva direktiivi reguleerimisala peaks hõlmama kõiki tavatarbijatele mõeldud elektri- ja elektroonikaseadmeid ning erialaseks kasutamiseks mõeldud elektri- ja elektroonikaseadmeid. Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada, ilma et see piiraks selliste liidu ohutus- ja tervishoiunõudeid käsitlevate õigusaktide kohaldamist, millega kaitstakse kõiki elektroonikaromudega kokkupuutujaid, ja liidu jäätmekäitlust käsitlevate eriõigusaktide kohaldamist [...]. Käesoleva direktiivi eesmärgid saab saavutada, hõlmamata selle reguleerimisalas suuri tööstuslikke paigaldisi, nagu naftaplatvormid, lennujaamades kasutatavad pagasi vedamise süsteemid ja liftid. Samas kõnealustes paigaldistes sisalduvad seadmed, mis ei ole kavandatud või paigaldatud nende paigaldiste eriomase osana ja mis võivad täita omi ülesandeid ka nende paigaldiste osaks olemata, peaksid kuuluma käesoleva direktiivi reguleerimisalasse. Siinkohal viidatakse eelkõige sellistele seadmetele nagu valgustusseadmed ja päikesepaneelid.
- [...]
- (12) Käesoleva direktiiviga kehtestatud tootjavastutus on üks vahend, mis julgustab kavandama ja valmistama elektri- ja elektroonikaseadmeid, mille puhul võetakse täielikult arvesse nende seadmete parandamist, võimalikku ajakohastamist, korduskasutamist, demonteerimist ja ringlussevõttu ning hõlbustatakse neid toiminguid.
- [...]
- (23) [...] Liikmesriigid peaksid julgustama tootjaid võtma endale täieliku vastutuse elektroonikaromude kogumise eest, eelkõige rahastama elektroonikaromude kogumist kogu jäätmel olemustsükli ulatuses, [...] kooskõlas „saastaja maksab“ põhimõttega. Tootjavastutuse põhimõtte parimaks tagamiseks peaks iga tootja rahastama oma toodetest pärinevate jäätmel käitlust. Tootja peaks saama valida, kas ta täidab selle kohustuse individuaalselt või ühineb kollektiivse süsteemiga. Iga tootja peaks toote turulelaskmisel

esitama finantstagatise, et vältida peremeheta toodetest pärinevate elektroonikaromude käitluskulude langemist ühiskonnale või ülejäänud tootjatele. Kohustus rahastada endisaegsete jäätmete käitlust tuleks jaotada kõikide olemasolevate tootjate vahel kollektiivsete rahastamissüsteemide abil, milles kõik kulude tekkimise ajal turul olevad tootjad osalevad proportsionaalselt. [...] Pika olelusringiga seadmete puhul, mille suhtes kohaldatakse käesolevat direktiivi, nagu näiteks päikesepaneelid, tuleks parimal võimalikul viisil kasutada olemasolevaid kogumise ja taaskasutamise struktuure, tingimusel et järgitakse käesolevas direktiivis sätestatud nõudeid.“

12 Direktiivi artiklis 1 on täpsustatud, et selles „sätestatakse meetmed keskkonna ja inimese tervise kaitsmiseks selliselt, et välditakse või vähendatakse elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (edaspidi „elektroonikaromud“) tekke ja käitluse ebasoodsat mõju ning vähendatakse ressursside kasutamise üldmõju ja suurendatakse nende kasutamise tõhusust vastavalt direktiivi [2008/98] artiklitele 1 ja 4, aidates sellega kaasa säästvale arengule“.

13 Direktiivi 2012/19 artikli 2 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes järgmiselt:

a) alates 13. augustist 2012 kuni 14. augustini 2018 (edaspidi „üleminekuperiood“) ning arvestades lõikes 3 sätestatud – I lisas sätestatud kategooriatesse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes. II lisas on I lisas sätestatud kategooriatesse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete näidisloetelu;

b) alates 15. augustist 2018 ning arvestades lõigetes 3 ja 4 sätestatud – kõigi elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes. Kõik elektri- ja elektroonikaseadmed tuleb jagada III lisas sätestatud kategooriatesse. IV lisas on III lisas sätestatud kategooriatesse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete mitteammendav loetelu (avatud reguleerimisala).“

14 Direktiivi artikli 3 lõike 1 punktis a on „elektri- ja elektroonikaseade“ määratletud kui „seade, mis vajab nõuetekohaseks toimimiseks elektrivoolu või elektromagnetvälja, ja seade, mida kasutatakse elektrivoolu ja elektromagnetväljade loomiseks, ülekandmiseks ja mõõtmiseks, ning mis on kavandatud kasutamiseks kuni 1 000-voldise vahelduvvooluga ja 1 500-voldise alalisvooluga“.

15 Peale selle on sama direktiivi artikli 3 lõike 1 punkti e kohaselt „elektri- ja elektroonikaseadmest tekkinud jääde“ või „elektroonikaromu“ „elektri- ja elektroonikaseade, mis on direktiivi [2008/98] artikli 3 punkti 1 tähenduses jääde, sealhulgas kõik osad, alakoostud ja tarvikud, mis on toote osad selle kasutuselt kõrvaldamise ajal“.

16 Direktiivi artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„Ilma et see mõjutaks siseturu nõuetekohast toimimist ja tootedisaini käsitlevate liidu õigusaktide [...] nõuete kohaldamist, edendavad liikmesriigid tootjate ja ringlussevõtjate vahelist koostööd ja meetmeid, et soodustada niisuguste elektri- ja elektroonikaseadmete kavandamist ja tootmist, mille puhul hõlbustatakse elektroonikaromude, nende osade ja materjalide korduskasutamist, demonteerimist ja taaskasutamist. [...]“.

17 Direktiivi 2012/19 artikli 12 „Kodumajapidamiste elektroonikaromude käitluse rahastamine“ lõikes 4 on sätestatud, et 13. augustil 2005 või enne seda turule lastud toodetest pärinevaid elektroonikaromusid tuleb käsitada „endisaegsete jäätmetena“.

- 18 Selle direktiivi artikkel 13 „Muudelt kasutajatelt kui kodumajapidamised pärinevate elektroonikaromude käitluse rahastamine“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid tagavad, et tootjad rahastavad muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja keskkonnaohutust kõrvaldamisest tulenevad kulud, mis tulenevad pärast 13. augustit 2005 turule lastud toodetest.

Käitluskulud endisaegsete jäätmete puhul, mis asendatakse uute samaväärsete toodetega või sama funktsiooni täitvate uute toodetega, rahastavad kõnealuste toodete tootjad toodete tarnimisel. Liikmesriigid võivad alternatiivina sätestada, et muud kasutajad kui kodumajapidamised on samuti osaliselt või täielikult rahastamise eest vastutavad.

Muude endisaegsete jäätmete käitluskulude rahastamise eest vastutavad muud kasutajad kui kodumajapidamised.

2. Tootjad ja muud kasutajad kui kodumajapidamised võivad sõlmida lepinguid muude rahastamisviiside kohta, ilma et see piiraks käesoleva direktiivi kohaldamist.“

- 19 Sama direktiivi artikli 24 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 14. veebruariks 2014. Nad edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.“

- 20 Direktiivi 2012/19 I lisas „Üleminekuperioodi jooksul käesoleva direktiiviga hõlmatud elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriad, nagu on sätestatud artikli 2 lõike 1 punktis a“, on nimetatud päikesepaneelid. Neid on samuti mainitud selle direktiivi II lisas, mis sisaldab I lisas loetletud kategooriatesse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete näidisloetelu ning direktiivi IV lisas, milles sisaldub III lisas sätestatud kategooriatesse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete mitteammendav loetelu.

Tšehhi õigus

- 21 Tšehhi Vabariik võttis talle direktiivist 2002/96 tulenevad kohustused üle eelkõige seadusega nr 185/2001, mis käsitleb jäätmeid ja millega muudetakse teatavaid muid seadusi (zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů; edaspidi „jäätmeseadus“).
- 22 Sellesse seadusesse lisati 30. mail 2012 uus § 37p, millega kehtestati päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise mehhanism. Kõnealuse paragrahvi kohaselt on päikeseelektrijaama käitajal kohustus rahastada – ringlussevõtu osamaksetena – hiljemalt 1. jaanuaril 2013 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid. Selleks nähti ette käitaja kohustus sõlmida hiljemalt 30. juunil 2013 leping, mille abil tagatakse kollektiivne rahastamissüsteem, nii et rahastamine oleks tagatud hiljemalt 1. jaanuaril 2019. Pärast 1. jaanuari 2013 turule lastud päikesepaneelide puhul lasub see kohustus paneelide tootjal.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 23 VYSOČINA WIND käitab päikeseelektrijaama, mis võeti kasutusele 2009. aastal ja milles kasutatakse pärast 13. augustit 2005, kuid enne 1. jaanuari 2013 turule lastud päikesepaneele.

- 24 Vastavalt jäätmeseaduse §-s 37p ette nähtud kohustusele osales see äriühing päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemise kulude rahastamises ning tasus selle alusel aastatel 2015 ja 2016 kokku 1 613 773,24 Tšehhi krooni (CZK) (ligikaudu 59 500 eurot) ulatuses osamakseid.
- 25 VYSOČINA WIND leidis, et kõnealune kohustus tuleneb otseselt sellest, et Tšehhi Vabariik võttis ebaõigesti üle direktiivi 2012/19 ja et nende osamaksete tasumine kujutab endast kahju ning esitas Obvodní soud pro Prahu 10-le (Praha 10. piirkonna kohus, Tšehhi Vabariik) selle liikmesriigi vastu kahju hüvitamise nõude. Eelkõige leiab ta, et jäätmeseaduse § 37p on vastuolus direktiivi 2012/19 artikli 13 lõikega 1, mille kohaselt on pärast 13. augustit 2005 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustus elektri- ja elektroonikaseadmete tootjal, mitte kasutajal.
- 26 See kohus rahuldas 6. aprilli 2018. aasta otsusega kaebuse tervikuna. Tšehhi Vabariik esitas nimetatud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Městský soud v Prazele (Praha linnakohus, Tšehhi Vabariik), kes jättis apellatsioonkaebuse 14. novembri 2018. aasta kohtuotsusega põhjendamata tõttu rahuldamata. Kõnealuse kohtu sõnul nähtub direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 sõnastusest selgelt, et pärast 13. augustit 2005 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise peavad tagama tootjad, mistõttu jäätmeseaduse § 37p – mis paneb selle kohustuse jätkuvalt kasutajatele – ei ole direktiiviga kooskõlas.
- 27 Tšehhi Vabariik esitas seepeale Nejvyšší soudile (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) kassatsioonkaebuse, väites esiteks, et direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 niisuguse tõlgenduse tulemusel saaks säte õigusvastase tagasiulatuva jõu. Teiseks ei ole teatav hulk tootjaid, kes aastatel 2005–2013 päikesepaneeli turule lasid, enam tegevad ja see takistab päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise tagamist. Kolmandaks on Tšehhi Vabariik seisukohal, et see, et komisjon ei esitanud EU Pilot menetluse raames, mis käsitles direktiivi 2012/19 ülevõtmist riigisisisesse õigusesse, oma seisukohti ega algatanud Tšehhi Vabariigi vastu liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlust, annab tunnistust sellest, et see liikmesriik võttis direktiivi 2012/19 nõuetekohaselt üle; seda kinnitas komisjon ka kahepoolisel kohtumisel, mis toimus 1. oktoobril 2018.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb selles kontekstis, kuidas tõlgendada direktiivi 2012/19 artikli 13 lõiget 1, sest kuigi on selge, et see säte nõuab, et liikmesriigid kohustaksid tootjaid rahastama päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid juhul, kui tegemist on paneelidega, mis on turule lastud pärast direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist 14. veebruaril 2014, ja et „endisaegsete jäätmete“ puhul, mis pärinevad päikesepaneelidest, mis on turule lastud enne 13. augustit 2005, võivad liikmesriigid kehtestada selle kohustuse kasutajatele, tekib siiski küsimus, kuidas kohaldada seda rahastamiskohustust nende päikesepaneelidest pärinevate jäätmete suhtes, mille puhul lasti paneelid turule ajavahemikus 13. augustist 2005 kuni 14. veebruarini 2014.
- 29 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tuleb kõigepealt kindlaks määrata hetk, millal tekib kohustus rahastada päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid. Ta jagab põhikohtuasja kaebaja seisukohta, et see kohustus tekib üksnes jäätmete tekkimise, mitte päikesepaneelide turulelaskmisega, nagu väidab Tšehhi Vabariik. Järelikult kuuluvad tema hinnangul direktiivi 2012/19 materiaalsesse kohaldamisalasse need päikesepaneelid, mis on turule lastud enne selle direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist 14. veebruaril 2014, ja millest tekivad jäätmed pärast seda kuupäeva, mistõttu ei ole direktiivi artikli 13 lõikes 1 kehtestatud kohustus mingil juhul tagasiulatuva jõuga.

- 30 Seejärel on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlused selle kohta, kas direktiiv 2012/19 võeti Tšehhi Vabariigi õiguskorda nõuetekohaselt üle, sest esiteks tõdes komisjon ise direktiivi 2002/96 muutva direktiivi 2003/108 vastuvõtmise ajal, et kohustus rahastada kulusid niisugustest toodetest pärinevate jäätmete käitlemise korral, mis on turule lastud enne direktiivi 2002/96 ülevõtmise tähtaja möödumist, oleks tagasiulatuva jõuga kohustus, mis võib tekitada tootjate jaoks tõsise majandusriski; sellise tõdemuse saab sama moodi üle kanda ka päikesepaneelidele, mis kuuluvad direktiivi 2012/19 alusel alles liidu õigusaktide kohaldamisalasse. Teiseks riivab see eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul õiguspärast ootust, mis on päikesepaneelide tootjatel, kes ei saanud eeldada, et neile seataks selline varem turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete rahastamise kohustus, ja kes seega ei saanud arvestada niisuguse rahastamise kuludega paneelide hinda kujundades. Kolmandaks koheldaks erinevalt neid kasutajaid, kes täitsid riigisiseses õiguses ette nähtud rahastamiskohustuse juba enne direktiivi 2012/19 ülevõtmise tähtaja möödumist, ja neid, kes seda ei teinud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib neljandaks, et Saksamaa Liitvabariik, Kreeka Vabariik ja Austria Vabariik ei ole samuti seda direktiivi üle võtnud, säilitades tootjate kohustuse rahastada pärast 13. augustit 2005 turule lastud toodetest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid.
- 31 Viimaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas riigisisised õigusnormid ei ole liidu õigusega vastuolus seetõttu, et pärast direktiivi 2012/19 vastuvõtmist jäid kehtima lepingud, mille päikeseelektrijaamade käitajad pidid sõlmima, et rahastada päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid, ja mis nägid ette vastavate maksete tasumise osamaksetena, samas kui direktiivi alusel on rahastamiskohustus tootjal.
- 32 Neil asjaoludel otsustas Nejvyšší soud (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 2012/19] artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus olukord, kus liikmesriik paneb [hiljemalt] 1. jaanuaril 2013 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate elektroonikaromude kogumise, töötlemise, ringlussevõtu ja keskkonnasäästliku kõrvaldamise kohustuse nende kasutajatele, mitte aga tootjatele?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas [...] selline asjaolu nagu põhikohtuasjas, et liikmesriik on ise kehtestanud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemise rahastamise põhimõtted [isegi enne], kui võeti vastu direktiiv [2012/19], millega päikesepaneelid alles arvati uuesti liidu õiguse kohaldamisalasse ja millega pandi tootjatele kohustus katta sellega seotud kulud – seda ka paneelide puhul, mis olid turule lastud enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist (ja enne õigusakti enda vastuvõtmist liidu õiguse tasandil) – on oluline liikmesriigi vastutuse hindamisel kahju eest, mis on eraõiguslike isikule tekitatud liidu õiguse rikkumise tagajärjel?“
- 33 Euroopa Kohus palus oma kodukorra artikli 61 lõike 1 alusel Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud põhikohtuasja pooltel ja huvitatud isikutel vastata kirjalikult teatavatele küsimustele, mis käsitlesid eelkõige direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 kehtivust.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 34 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2012/19 artikli 13 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis panevad hiljemalt 1. jaanuaril 2013 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse nende kasutajatele, mitte tootjatele.
- 35 Kõigepealt tuleb tõdeda, et kuigi see küsimus puudutab vormiliselt ainult direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 tõlgendamist, nähtub eelotsusetaotluse põhjendustest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus ka selle sätte kehtivuse kohta selle võimaliku tagasiulatuva mõju tõttu. Sisuliselt rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selline mõju võib tuleneda asjaolust, et nimetatud sätte kohaselt peavad päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid rahastama tootjad juhul, kui need jäätmed on tekkinud toodetest, mis lasti turule pärast 13. augustit 2005, st kuupäeval, mil direktiivis kindlaks määratud ülevõtmistähtaeg ei olnud veel lõppenud. Seega võib sama sätte luua tagasiulatuva vastutuse, mis võib tuua tootjatele kaasa tõsiseid majandusriske.
- 36 Kuigi ELTL artikli 267 kohaldamisel on liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelise ülesannete jaotuse raames liikmesriikide kohtute ülesanne otsustada, kas esitatud küsimused on asjakohased, jääb Euroopa Kohtule siiski ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud aspektide kogumist need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada või mille kehtivust on vaja hinnata (17. septembri 2020. aasta kohtuotsus *Compagnie des pêches de Saint-Malo*, C-212/19, EU:C:2020:726, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Järelikult tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule täieliku vastuse andmiseks analüüsida ka direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 kehtivust õiguskindluse põhimõtte seisukohast, kuivõrd see sätte nõuab, et päikesepaneelidest, mis on turule lastud pärast 13. augustit 2005, niisiis enne direktiivi jõustumise kuupäeva, pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulud peavad rahastama tootjad.
- 38 Seega tuleb kõigepealt – vastavalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu palvele – tõlgendada direktiivi 2012/19 artikli 13 lõiget 1. Juhul kui seda sätet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis panevad pärast 13. augustit 2005 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse nende kasutajatele, mitte tootjatele, tuleb seejärel analüüsida kõnealuse sätte kehtivust.
- 39 Sellega seoses tuleb esiteks meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa liidu õiguse sätte tõlgendus võtta kõnealuse sätte selgelt ja täpselt sõnastuselt kogu selle soovitatav toimet (6. septembri 2012. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-147/11 ja C-148/11, *Czop ja Punakova*, EU:C:2012:538, punkt 32 ning seal viidatud kohtupraktika). Seega ei saa Euroopa Kohus juhul, kui liidu õigusnormi tähendus on sätte sõnastuse järgi üheselt mõistetav, sellest tõlgendusest kõrvale kalduda.
- 40 Direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 kohaselt aga tagavad liikmesriigid, et tootjad rahastavad muude kasutajate kui kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja keskkonnaohutust kõrvaldamisest pärinevad kulud, mis tulenevad pärast 13. augustit 2005 turule lastud toodetest.

- 41 Selle direktiivi artikli 3 lõike 1 punktis e esitatud määratluse kohaselt kuuluvad mõiste „elektroonikaromu“ alla elektri- ja elektroonikaseadmed, mis on direktiivi 2008/98 artikli 3 lõike 1 tähenduses jäätmed, sealhulgas kõik osad, alakoostud ja tarvikud, mis on toote osad selle kasutuselt kõrvaldamise ajal.
- 42 Iseäranis kohaldatakse direktiivi 2012/19 vastavalt selle artikli 2 lõike 1 punktile a alates 13. augustist 2012 kuni 14. augustini 2018 kestval üleminekuperioodil direktiivi I lisas sätestatud kategooriatesse kuuluvate elektri- ja elektroonikaseadmete suhtes, mille hulgas on otsesõnu nimetatud päikesepaneelid; neid on ühtlasi mainitud selle direktiivi II lisas, milles on neid elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriaid täpsustatud, ning põhjendustes 9 ja 23, milles on muu hulgas rõhutatud, et niisugused pika olemusringiga seadmed nagu päikesepaneelid kuuluvad nüüd selle direktiivi kohaldamisalasse.
- 43 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 29 sisuliselt märkis, väljendas liidu seadusandja seda tehes ühemõtteliselt oma kavatsust käsitada päikesepaneele elektri- ja elektroonikaseadmetena direktiivi 2012/19 artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses ning järelikult kuuluvad need selle direktiivi kohaldamisalasse.
- 44 Seega tuleb tõdeda, et direktiivi 2012/19 artikli 13 lõikes 1 on nõutud, et liikmesriigid võtaksid vastu vajalikud õigus- ja haldusnormid, millega jäetaks vastutus päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise eest nende tootjatele, mitte kasutajatele, juhul kui need päikesepaneelid on turule lastud pärast 13. augustit 2005.
- 45 Järelikult – ilma et see mõjutaks kehtivuse hindamist, millele osutati käesoleva kohtuotsuse punktis 38 – tuleb direktiivi 2012/19 artikli 13 lõiget 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis panevad pärast 13. augustit 2005 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse nende kasutajatele, mitte tootjatele.
- 46 Seda tõlgendust arvestades on teiseks vaja – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 37 ja 38 – veel hinnata selle sätte kehtivust.
- 47 Tuleb tõdeda, et õiguskindluse põhimõte, mis on üks liidu õiguse üldpõhimõtetest, nõuab, et õigusnormid oleksid selged, täpsed ja ettenähtavate tagajärgedega, eriti siis, kui need normid võivad üksikisikutele ja äriühingutele kaasa tuua ebasoodsaid tagajärgi, selleks et õigussubjektidel oleks võimalik ühemõtteliselt kindlaks teha, millised on nende õigused ja kohustused, ning vastavalt tegutseda (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 161, ja 30. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Itaalia vs. nõukogu (Vahemere mõõkkala püügikvoodid), C-611/17, EU:C:2019:332, punkt 111 ning seal viidatud kohtupraktika). Lisaks sellele nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et kuigi õiguskindluse põhimõttega on vastuolus see, et uut õigusnormi kohaldatakse tagasiulatuvalt, st enne selle normi jõustumist tekkinud olukorra suhtes, on sama põhimõtte kohaselt nõutav ka see, et kõiki faktilisi olukordi tuleb tavaliselt – välja arvatud juhul, kui on selgelt sätestatud vastupidi – hinnata nende tekkimise ajal kehtivaid õigusnorme arvestades (vt selle kohta 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus A2A, C-89/14, EU:C:2015:537, punkt 37, ja 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Hungeod jt, C-496/18 ja C-497/18, EU:C:2020:240, punkt 94 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Lisaks kohaldatakse uut õigusnormi kohe varasema õigusakti kohaldamisajal tekkinud olukorra tulevikus avalduvate tagajärgede suhtes ja ka uute õiguslike olukordade suhtes (15. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, punkt 50, ja 14. mai 2020. aasta kohtuotsus

Azienda Municipale Ambiente, C-15/19, EU:C:2020:371, punkt 57 ning seal viidatud kohtupraktika). Teisiti võib see olla aga siis, kui uue õigusnormiga kaasnevad erisätted, mis määravad konkreetselt kindlaks selle ajalise kohaldamise tingimused, kui õigusaktide tagasiulatuva jõu puudumise põhimõttest ei tulene teisiti (16. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Stichting Natuur en Milieu jt, C-266/09, EU:C:2010:779, punkt 32; 26. märtsi 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, punkt 32, ja 15. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, punkt 50).

- 49 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 63 sisuliselt märkis, võib see erandjuhtudel olla teisiti, kui üldise huvi eesmärk seda nõuab ja kui puudutatud isikute õiguspärast ootust on nõuetekohaselt arvestatud (26. aprilli 2005. aasta kohtuotsus „Goed Wonen“, C-376/02, EU:C:2005:251, punkt 33, ja 19. märtsi 2009. aasta kohtuotsus Mitsui & Co. Deutschland, C-256/07, EU:C:2009:167, punkt 32).
- 50 Käesoleval juhul ilmneb direktiivi 2012/19 artikli 2 lõike 1 punktist a, et seda direktiivi kohaldatakse I lisas nimetatud seadmete, sealhulgas päikesepaneelide suhtes alates 13. augustist 2012; see kuupäev langeb kokku direktiivi jõustumise kuupäevaga, mis vastavalt direktiivi artiklile 26 toimub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*, milleks oli 24. juuli 2012. Seevastu pidid liikmesriigid tagama selle direktiivi järgimise sama direktiivi artikli 24 lõike 1 kohaselt hiljemalt 14. veebruariks 2014.
- 51 Niisiis on direktiivi 2012/19 artikli 13 lõikes 1 sätestatud õigusnorm *ratione temporis* kohaldatav üksnes siis, kui selles nimetatud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete kogumine, töötlemine, taaskasutamine ja keskkonnaohutu kõrvaldamine toimub alates 13. augustist 2012. Nimelt, juhul kui kõnealused jäätmekäitlustoimingud tehti enne seda kuupäeva, ei olnud neid päikesepaneelide sel kuupäeval enam olemas, ning nende toimingutega seotud kulud olid direktiivi 2012/19 jõustumise kuupäevaks juba tekkinud, mistõttu selle artikli 13 lõige 1 ei ole nende toimingute suhtes kohaldatav.
- 52 Käesoleva kohtuotsuse punktides 47 ja 48 viidatud kohtupraktikat silmas pidades tuleb seega kindlaks teha, kas direktiivi 2012/19 artikli 13 lõikes 1 sätestatud niisuguse õigusnormi kohaldamine – mille kohaselt on tootjad kohustatud tagama pärast 13. augustit 2005 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise, kui neist päikesepaneelidest on saanud jäätmed või need saavad jäätmeteks alates 13. augustist 2012 – võib kahjustada olukorda, mis tekkis enne selle direktiivi jõustumist, või kas kõnealuse õigusnormi kohaldamise eesmärk on hoopis reguleerida enne direktiivi jõustumist tekkinud olukorra tulevikus avalduvaid tagajärgi.
- 53 Sellega seoses tuleb silmas pida, et enne direktiivi 2012/19 vastuvõtmist kehtinud liidu õigusnormide kohaselt reguleeris kohustust rahastada päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid direktiivi 2008/98 artikkel 14, mis jättis liikmesriikidele võimaluse valida, kas jäätmekäitluskulud peaks kandma jäätmete praegune või eelmine valdaja või päikesepaneelide tootja või turustaja.
- 54 Järelikult juhul, kui liikmesriik oli enne direktiivi 2012/19 vastuvõtmist otsustanud jätta päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulud päikesepaneelide kasutajate, mitte nende tootjate kanda, nagu see oli Tšehhi Vabariigis, mõjutas direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 jõustumine – millega kaasnes kohustus võtta see säte üle liikmesriigi õiguskorda – olukordi, mis olid tekkinud enne selle direktiivi jõustumist, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 53 ja 57.

- 55 Selline muutus päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude jaotamises, mis kehtis päikesepaneelide turule laskmise ja nende kindlaks määratud hinnaga müümise ajal kehtinud õigusnormide kohaselt – kusjuures tootja ei saa seda kuupäeva ega tehingut tagantjärele muuta – ei saa käsitada uue õigusnormi kohaldamisena varem kehtinud õigusnormi alusel tekkinud olukorra tulevikus avalduvate tagajärgede suhtes, sest kõnealused tagajärjed on juba kõigis aspektides kindlalt olemas ja seega tekkinud, erinevalt tagajärgedest, mis olid kõne all 14. mai 2020. aasta kohtuotsuses Azienda Municipale Ambiente (C-15/19, EU:C:2020:371), mis käsitles prügila järelhooldusaja kestuse muutmist pärast selle tegevuse lõpetamist, kusjuures seda kestust muudeti ajal, mil prügila oli veel kasutuses.
- 56 On tõsi, et liidu õigusnormi kehtivus ei saa sõltuda riigisisese õiguse hetkeseisust. Kui aga liidu seadusandja jätab esmalt liikmesriikidele valiku, kuidas määrata kindlaks teatavatest toodetest pärinevate jäätmete käitlusega seotud kulude jaotus, ja otsustab seejärel kehtestada õigusnormi, mille kohaselt peavad kõikides liikmesriikides kandma need kulud tootjad – sealhulgas nende toodete puhul, mille tootjad olid juba turule lasknud ajal, mil see varasem liidu õigusnorm kehtis –, siis tuleb seda õigusnormi käsitada tagasiulatuvalt kohaldatavana käesoleva kohtuotsuse punktis 47 viidatud kohtupraktika tähenduses ja seega võib see rikkuda õiguskindluse põhimõtet.
- 57 Neil asjaoludel tuleb kontrollida, kas direktiivi 2012/19 artikli 13 lõige 1 – arvestades asjaolu, et seda kohaldatakse päikesepaneelide suhtes, mis lasti turule 13. augusti 2005. aasta ja direktiivi 2012/19 jõustumise kuupäeva ehk 13. augusti 2012. aasta vahelisel ajavahemikul, ning et see reguleerib seega enne seda kuupäeva tekkinud olukordi – vastab käesoleva kohtuotsuse punktides 48 ja 49 korratud kohtupraktikast tulenevatele tingimustele.
- 58 On küll tõsi, et selle uue õigusnormiga kaasnevad erisätted, mis määravad konkreetselt kindlaks selle ajalise kohaldamise tingimused osutatud kohtupraktika tähenduses, sest selles on otsesõnu ja ühemõtteliselt nimetatud pärast 13. augustit 2005 turule lastud päikesepaneelidest pärinevaid jäätmeid. Siiski ei saa uut õigusnormi, mida kohaldatakse varem tekkinud olukordade suhtes, pidada õigusaktide tagasiulatuva jõu puudumise põhimõttega kooskõlas olevaks, kuivõrd sellega muudetakse tagantjärele ja ettearvamatult selliste kulude jaotust, mille tekkimist ei saa enam vältida, sest ettevõtjad võisid äritehingutes õiguspäraselt tugineda kehtivates õigusnormides ette nähtud kulude jaotusele, ning see õigusnorm võtab neilt ettevõtjatelt seega igasuguse tegeliku võimaluse võtta pärast uue õigusnormi jõustumist vajalikke meetmeid.
- 59 Pealegi, kuna vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 49 viidatud kohtupraktikale võib uue õigusnormi tagasiulatuva kohaldamine olla põhjendatud ka siis, kui üldise huvi eesmärk seda nõuab ja kui puudutatud isikute õiguspärasest ootust on nõuetekohaselt arvestatud, siis tuleb tõdeda, et käesoleval juhul oleks direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 tagasiulatuva kohaldamine vastuolus selle direktiivi põhjenduses 12 nimetatud eesmärgiga julgustada tootjaid võtma oma toodete kavandamisel täielikult arvesse nende parandamist, võimalikku ajakohastamist, korduskasutamist, demonteerimist ja ringlussevõttu ning neid toiminguid hõlbustada. Nimelt, nagu väitis Saksamaa valitsus oma vastustes Euroopa Kohtu poolt kirjalikuks vastamiseks esitatud küsimustele, on niisugust eesmärki raske saavutada, sest tootjad ei saanud päikesepaneelide kavandamisel ette näha, et nad peavad hiljem tagama nendest paneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise.
- 60 Mis puudutab Euroopa Kohtu poolt kirjalikuks vastamiseks esitatud küsimustele parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja komisjoni antud vastustes esile toodud asjaolu, et direktiivi 2002/96 artikli 13 kohaselt on võimalik lisada päikesepaneelid selle direktiivi IB lisasse tehtavate muudatuste raames, mida on vaja eelkõige selleks, et kohandada teaduse ja tehnika arenguga selle

direktiivi artikli 7 lõiget 3, mis käsitleb elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete sihtkoguste arvutamist, milleni tootjad pidid jõudma, siis ei saa see käesoleva kohtuotsuse punktides 47–59 esitatud arutluskäiku ümber lükata. On tõsi, et juba 2002. aastal märgiti selles sättes, et päikesepaneelide tootjalt võidakse nõuda, et nad kannaksid kulusid, mis on seotud turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega, alates mingist kuupäevast tulevikus, mis nähakse vajaduse korral ette uues direktiivis. Siiski ei saa see põhjendada järeldust, et need tootjad pidid eeldama, et neile kehtestatakse niisugune kohustus rahastada elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete käitlemisega seotud kulusid, nagu see on ette nähtud direktiivi 2012/19 artikli 13 lõikes 1, päikesepaneelide puhul, mis on turule lastud ajavahemikus 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012.

- 61 Neil asjaoludel rikub direktiivi 2012/19 artikli 13 lõike 1 tagasiulatuv kohaldamine õiguskindluse põhimõtet.
- 62 Seetõttu tuleb tuvastada kõnealuse sätte kehtetus osas, milles sellega kohustatakse tootjaid rahastama niisugustest päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid, mis on turule lastud ajavahemikus 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012.
- 63 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata järgmiselt:
- direktiivi 2012/19 artikli 13 lõige 1 on kehtetu osas, milles see paneb ajavahemikus 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse tootjatele;
  - direktiivi 2012/19 artikli 13 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis panevad alates 13. augustist 2012, s.o alates direktiivi jõustumise kuupäevast, turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse nende kasutajatele, mitte tootjatele.

Teine küsimus

- 64 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et liidu direktiiviga vastuolus olevad liikmesriigi õigusnormid võeti vastu enne selle direktiivi vastuvõtmist, mõjutab seda, kuidas hinnata selle liikmesriigi vastutuse tingimusi kahju korral, mis on õigussubjektile tekitatud liidu õiguse rikkumise tagajärjel.
- 65 Kõigepealt nähtub eelotsusetaotlusest, et see küsimus on esitatud juhuks, kui direktiivi 2012/19 artikli 13 lõikes 1 oleks nõutud, et kohustus rahastada päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid hiljemalt 1. jaanuaril 2013 turule lastud paneelide puhul on nende tootjatel. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimesele küsimusele antud vastusest nähtub, et see kohustus tuleb kehtestada päikesepaneelide puhul, mis lasti turule alates direktiivi 2012/19 jõustumisest, s.t 13. augustist 2012, siis tuleb asuda seisukohale, et oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas asjaolu, et liidu õigusega vastuolus olevad Tšehhi jäätmealased õigusnormid võeti vastu enne selle direktiivi jõustumist, mõjutab seda, kuidas hinnata Tšehhi Vabariigi vastutuse tingimusi kahju puhul, mida on saanud selliste päikesepaneelide kasutaja, mis on turule lastud ajavahemikul 13. augustist 2012 kuni 1. jaanuarini 2013.

- 66 Euroopa Kohtule esitatud toimiku materjalidest nähtub aga – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 94 –, et endiselt on kahtlusi küsimuses, kas põhikohtuasjas käsitletakse tegelikult päikesepaneele, mis on turule lastud ajavahemikus 13. augustist 2012 kuni 1. jaanuarini 2013.
- 67 Tuleb siiski tõdeda, et Euroopa Kohus võib liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotlusele vastamast keelduda vaid siis, kui on ilmne, et taotletav liidu õiguse tõlgendus ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja tegelike asjaolude või esemega, kui küsimus on oletuslik või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (2. juuli 2020. aasta kohtuotsus Magistrat der Stadt Wien (harilik hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 68 Samas, kuivõrd ei saa välistada, et VYSOČINA WIND tõepoolest omandas 2009. aastal kasutusele võetud päikeseelektrijaama käitamise raames ajavahemikus 13. augustist 2012 kuni 1. jaanuarini 2013 turule lastud päikesepaneele ja kasutas neid – seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks teisele küsimusele vastata.
- 69 Niisuguses kontekstis tuleb sedastada, et Euroopa Kohus on korduvalt asunud seisukohale, et õigust kahju hüvitisele tunnustatakse liidu õiguses juhul, kui täidetud on kolm tingimust: rikutud liidu õigusnormi eesmärk on anda eraõiguslikele isikutele õigusi, rikkumine peab olema piisavalt selge ja lõpuks peab liikmesriigile pandud kohustuse rikkumise ja kahjustatud isikutele tekkinud kahju vahel olema otsene põhjuslik seos (5. märtsi 1996. aasta kohtuotsus Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 51, ja 8. juuli 2021. aasta kohtuotsus Koleje Mazowieckie, C-120/20, EU:C:2021:553, punkt 61).
- 70 Peale selle tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kui liikmesriik on eraõiguslikele isikutele liidu õiguse rikkumisega kahju tekitanud, on eelmises punktis loetletud liikmesriigi vastutuse tekkimise eelduseks olevate tingimuste kohaldamine põhimõtteliselt liikmesriigi kohtute ülesanne, kes peavad järgima Euroopa Kohtu antud juhiseid (29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 71 Konkreetset neist tingimustest teise kohta tuleb märkida, et selleks, et tuvastada, kas tegemist on liidu õiguse piisavalt selge rikkumisega, peab liikmesriigi kohus, kellele on esitatud kahju hüvitamise nõue, arvestama kõiki asjaolusid, mis iseloomustavad talle lahendamiseks antud olukorda (29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punkt 42).
- 72 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et rohkem kui üks kuu enne direktiivi 2012/19 vastuvõtmist ehk 30. mail 2012 lisas Tšehhi seadusandja jäätmeseadusesse § 37p, milles kehtestati kasutajate kohustus rahastada hiljemalt 1. jaanuaril 2013 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulusid. Selles kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsemalt teada, kas seetõttu, et Tšehhi Vabariik muutis oma jäätmeid käsitlevaid õigusnorme juba enne direktiivi 2012/19 vastuvõtmist, võib talle omistada vastutuse, mis tekkis nende riigisiseste õigusnormide vastuolu tõttu direktiiviga.
- 73 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb märkida, et direktiivi 2012/19 artikli 24 lõikes 1 endas on sätestatud tähtaeg, mille möödumisel peavad liikmesriikides olema jõustanud selle direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid, nimelt 14. veebruar 2014.

- 74 Kuigi direktiiv 2012/19 on iseenesest *ratione temporis* kohaldatav alates 13. augustist 2012, tuleb rõhutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast ilmneb, et kuna eelmises punktis nimetatud tähtaja mõte on eelkõige anda liikmesriikidele piisavalt aega võtta direktiivi ülevõtmiseks vajalikke meetmeid, ei saa neile riikidele ette heita, et nad ei ole direktiivi oma õiguskorda üle võtnud enne nimetatud tähtaja lõppu. Samas peavad liikmesriigid just nimetatud tähtaja jooksul võtma vajalikud meetmed tagamaks, et selle tähtaja lõppedes saavutatakse direktiivis ette nähtud tulemus (18. detsembri 1997. aasta kohtuotsus *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96, EU:C:1997:628, punktid 43 ja 44, ning 27. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus *Milev*, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, punktid 30 ja 31).
- 75 Sellest tuleneb – samuti väljakujunenud kohtupraktika kohaselt –, et liikmesriigid, kellele direktiiv on adresseeritud, peavad direktiivi ülevõtmiseks ette nähtud tähtaja jooksul hoiduma kehtestamast õigusnorme, mis võivad direktiivis sätestatud eesmärgi saavutamise tõsiselt ohtu seada (vt selle kohta 18. detsembri 1997. aasta kohtuotsus *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96, EU:C:1997:628, punkt 45, ja 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus *Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė*, C-2/18, EU:C:2019:962, punkt 55).
- 76 Käesolevas kohtuasjas võeti jäätmeseaduse § 37p vastu enne selle direktiivi vastuvõtmist ja avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* – nii et ülevõtmistähtaeg ei olnud veel kulgema hakanud – ning isegi enne, kui see direktiiv sai tekitada õiguslikke tagajärgi liikmesriikidele, kellele see on adresseeritud.
- 77 Järelikult ei saa Tšehhi Vabariigile ette heita, et ta tegutses käesoleva kohtuotsuse punktis 75 osutatud kohtupraktikat eirates.
- 78 Seega ei saa asjaolu, et jäätmeseadusesse lisati rohkem kui üks kuu enne direktiivi 2012/19 vastuvõtmist § 37p, milles kehtestatakse kasutajate kohustus rahastada hiljemalt 1. jaanuaril 2013 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulunid, iseenesest kujutada endast liidu õiguse piisavalt selget rikkumist.
- 79 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et liikmesriik võttis liidu direktiiviga vastuolus olevad õigusnormid vastu enne selle direktiivi vastuvõtmist, ei kujuta iseenesest endast liidu õiguse rikkumist, sest enne kõnealuse direktiivi muutumist liidu õiguskorra osaks ei saa direktiivis ette nähtud tulemuse saavutamine olla tõsiselt ohus.

Kohtukulud

- 80 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulunid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiivi 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta artikli 13 lõige 1 on kehtetu osas, milles see paneb ajavahemikus 13. augustist 2005 kuni 13. augustini 2012 turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse tootjatele.**

Direktiivi 2012/19 artikli 13 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis panevad alates 13. augustist 2012, s.o alates direktiivi jõustumise kuupäevast, turule lastud päikesepaneelidest pärinevate jäätmete käitlemisega seotud kulude rahastamise kohustuse nende kasutajatele, mitte tootjatele.

2. Liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et liikmesriik võttis liidu direktiiviga vastuolus olevad õigusnormid vastu enne selle direktiivi vastuvõtmist, ei kujuta iseenesest endast liidu õiguse rikkumist, sest enne kõnealuse direktiivi muutumist liidu õiguskorra osaks ei saa direktiivis ette nähtud tulemuse saavutamine olla tõsiselt ohus.

Allkirjad